

[View the original article](#)

گزارش و تحلیل

چرا چین در آستانه دیدار ترامپ و شی تمایلی به فشار بر حکومت ایران ندارد؟

راديو اروپای آزاد/راديو آزادی

۳۱/شهریور/۱۴۰۵

دیدار ترامپ و شی در پکن، ۱۵ مه ۲۰۲۶

در آستانه دیدار مهم رهبران آمریکا و چین در کاخ سفید، که قرار است دوم مهرماه انجام شود، پکن ظاهراً می‌کوشد با برجسته کردن نفوذ خود بر ایران، در مذاکرات با اصلی‌ترین رقیب ژئوپولیتیکش اهرم بیشتری در اختیار داشته باشد.

با این حال، انتظار چندانی وجود ندارد که دیدار دونالد ترامپ و شی جین‌پینگ در واشینگتن به گشایشی مهم درباره ایران منجر شود.

ترامپ نشان داده است که در این دیدار عمدتاً بر نتایج اقتصادی تمرکز خواهد کرد. رهبر چین نیز با تشکیل هیئتی از مدیران ارشد شرکت‌های بزرگ، رویکرد مشابهی در پیش گرفته است.

اما تحرکات دیپلماتیک پکن در آستانه نشست می‌تواند قابل توجه است. وانگ یی، وزیر خارجه چین، ۲۵ شهریور در پکن با عباس عراقچی، وزیر خارجه ایران، دیدار کرد. این چهارمین گفت‌وگوی دو وزیر طی سه ماه گذشته بود.

وانگ در این دیدار، در عین حال که گفت پکن نمی‌خواهد «شاهد سرایت تنش‌های منطقه‌ای به یمن و دریای سرخ» باشد، ایران و چین را «شرکای راهبردی جامع» توصیف کرد؛ رابطه‌ای نامتقارن که کفه آن به سود پکن سنگینی می‌کند.

چین بزرگ‌ترین شریک تجاری ایران است و بر اساس داده‌های شرکت تحلیل بازار «کپلر»، بیش از ۸۰ درصد صادرات دریایی نفت ایران راهی چین می‌شود. در مقابل، بر اساس آمار رسمی پکن، ایران تنها حدود یک درصد از کل تجارت خارجی چین را به خود اختصاص می‌دهد.

وزیر خارجه چین گفت پکن «همچنین مایل است گفت‌وگو و همکاری با ایران را تقویت و از حقوق و منافع مشروع ایران حفاظت کند».

او از «همه طرف‌ها» نیز خواست برای «بازگشایی» سریع تنگه هرمز اقدام کنند؛ آبراهی که پیش از جنگ ایران و آمریکا حدود یک‌پنجم نفت و گاز جهان از آن عبور می‌کرد.

اما وانگ مستقیماً ایران را تحت فشار قرار نداد و طرح مشخصی نیز برای میانجی‌گری ارائه نکرد.

الیزابت فروند لاروس، پژوهشگر ارشد وابسته در اندیشکده «پاسیفیک فروم»، به رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی می‌گوید چین قرار نیست «بار اصلی کار» برای بازگرداندن ایران و آمریکا به میز مذاکره را بر دوش بکشد.

به گفته او، افزایش هزینه انرژی و مواد اولیه به چین فشار اقتصادی وارد می‌کند، اما پکن از نظر ژئوپولیتیک از فشار جنگ بر منابع نظامی آمریکا سود می‌برد.

بر اساس برآورد دفتر بودجه کنگره آمریکا، جنگ ایران تا اول اوت (۱۰ مرداد) بیش از ۳۸ میلیارد دلار برای پنتاگون هزینه داشته است.

واشینگتن همچنین در ماه‌های اخیر بخش قابل توجهی از توان نظامی خود را از منطقه هند و اقیانوس آرام به خاورمیانه منتقل کرده است. آمریکا اکنون برای نخستین بار از زمان جنگ جهانی دوم هیچ ناو هواپیمابری در غرب اقیانوس آرام مستقر ندارد؛ وضعیتی که در بحبوحه گسترش عظیم توان نظامی چین، موجب نگرانی متحدان آمریکا شده است.

جنگی که برای چین هم هزینه دارد

ادامه جنگ، با این حال، برای چین بدون هزینه نیست.

قیمت نفت به شدت افزایش یافته و معاملات آتی نفت خام در شانگهای در ماه جاری، پس از آن‌که نیروهای نیابتی مورد حمایت ایران با حملات پهپادی به خط لوله شرق-غرب عربستان آسیب زدند، به رکورد بشکه‌ای ۹۲۹.۴ یوان معادل حدود ۱۳۸ دلار رسید.

ذخیره‌سازی راهبردی نفت چین تا حدی این کشور را در برابر افزایش قیمت‌ها محافظت می‌کند.

بر اساس برآورد اداره اطلاعات انرژی آمریکا، پکن در سال گذشته به‌طور متوسط روزانه ۱.۱ میلیون بشکه نفت به ذخایر ملی خود افزوده و تا دسامبر ۲۰۲۵ مجموع این ذخایر به ۱.۴ میلیارد بشکه رسیده بود که حدود سه برابر ذخایر راهبردی نفت آمریکا محسوب می‌شود.

با این حال، این ذخایر تنها تا حدی می‌توانند اثر افزایش قیمت‌ها را خنثی کنند.

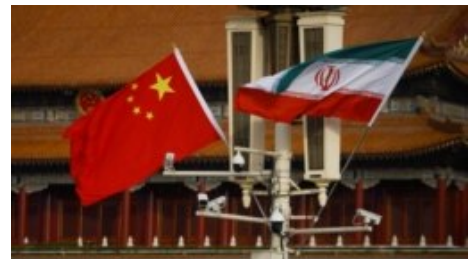
بیل بیشاپ، کارشناس مسائل چین در واشینگتن، در شماره ۱۶ سپتامبر خبرنامه «سینوسیسم» نوشت که «پیامدهای اقتصادی جهانی یک جهش عظیم دیگر در قیمت محصولات پتروشیمی به بازارهای صادراتی مورد نیاز اقتصاد جمهوری خلق چین آسیب خواهد زد».

یون سان، مدیر برنامه چین در مرکز استیمسون در واشینگتن، در گفت‌وگو با رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی می‌گوید: «چین قطعاً خواهان پایان جنگ است؛ افزایش قیمت نفت به نفع هیچ‌کس نیست. اما پرسش این است که چه کسی باید هزینه پایان دادن به جنگ را بپردازد؟»

او افزود: «اگر قرار باشد چین بر ایران فشار وارد کند، این پرسش مطرح می‌شود که آمریکا و ایران برای کاهش تنش، ایجاد ثبات و تأمین نیاز ایران به امنیت چه خواهند کرد. تا این‌جا، در این زمینه حرف چندانی مطرح نشده است.»

بیشتر در این باره:

رویترز می‌گوید ایران، با سازوکار تهاتری، میلیاردها دلار کالا از چین وارد می‌کند

چین چگونه به ایران در ادامه جنگ کمک می‌کند؟

چین اگرچه رسماً در جنگ ایران بی‌طرف است، حمایت قابل توجهی از تهران کرده است.

مهم‌تر از همه، خرید گسترده نفت ایران از سوی پکن، برای حکومت ایران که زیر فشار شدید قرار دارد، به یک شریان اقتصادی مهم تبدیل شده است.

رویترز گزارش داده است که چین برای دور زدن تحریم‌های سنگین آمریکا از سازوکاری پنهانی و شبیه مبادله پایایی استفاده می‌کند. از آن‌جا که این معاملات از نظام مالی جهانی تحت سلطه غرب عبور نمی‌کنند، از نظارت آمریکا نیز دور می‌مانند.

دولت ترامپ بارها چین را برای همکاری در اجرای تحریم‌های ایران تحت فشار قرار داده است. پس از تشدید این تحریم‌ها در اواخر اوت، اسکات بسنت، وزیر خزانه‌داری آمریکا، هشدار داد کسانی که تهران را «قادر به ادامه فعالیت» می‌کنند، نباید «هزینه آزمودن واشینگتن را دست‌کم بگیرند».

آمریکا چند راه برای واداشتن چین به همکاری بیشتر در اجرای تحریم‌های ایران در اختیار دارد.

نخستین راه، قرار دادن پالایشگاه‌های مستقل چینی که مقادیر زیادی نفت ایران خریده‌اند، در فهرست تحریم‌ها است. آمریکا تاکنون پنج شرکت از این نوع را تحریم کرده است. واشینگتن همچنین ده‌ها شرکت کشتیرانی و کشتی مرتبط با چین را به دلیل مشارکت در تجارت دریایی با ایران تحریم کرده است.

این اقدامات موانع تجاری قابل توجهی ایجاد کرده و فشار برای رعایت تحریم‌ها را افزایش داده است.

با این حال، ایران و خریداران چینی آن راه‌هایی برای دور زدن تحریم‌ها دارند. تهران برای صادرات پنهانی نفت از «ناوگان سایه»، متشکل از نفتکش‌های قدیمی و شرکت‌های صوری، استفاده می‌کند. پکن نیز به شرکت‌های چینی دستور داده است از تحریم‌های آمریکا تبعیت نکنند.

واشینگتن اما سلاح اقتصادی قدرتمندتری در اختیار دارد: سلطه آمریکا بر نظام مالی جهانی.

دولت ترامپ می‌تواند بانک‌های دولتی چین را که تحریم‌ها را دور می‌زنند، از دسترسی به دلار محروم کند؛ اقدامی که می‌تواند پیامدهای ویرانگری برای اقتصاد چین داشته باشد.

اما با توجه به گستردگی روابط اقتصادی آمریکا و چین، راس دارل فاینگولد، وکیل و مشاور ریسک سیاسی مستقر در تایپه، می‌گوید «اعمال گسترده تحریم علیه مؤسسات مالی چین می‌تواند برای اقتصاد آمریکا نیز بسیار اخلال‌گر باشد».

در عین حال، شرکت‌های مالی آمریکایی فعال در چین نیز احتمالاً با اقدامات تلافی‌جویانه شدید پکن روبه‌رو خواهند شد.

به گفته فاینگولد، اگر دولت ترامپ به‌طور جدی تحریم بانک‌های بزرگ چین را بررسی کند، «این مؤسسات مالی نگرانی‌های خود را به کاخ سفید منتقل خواهند کرد».

موضع پکن در قبال تحریم‌های آمریکا تا حدی به تفسیر چین از حقوق بین‌الملل بازمی‌گردد.

یون سان می‌گوید: «هیچ تحریم سازمان مللی علیه تجارت عادی چین و ایران وجود ندارد» و می‌افزاید: «چین مشروعیت تحریم‌های یک‌جانبه آمریکا را نمی‌پذیرد».

نگرانی از همکاری‌های نظامی

یکی از نگران‌کننده‌ترین جنبه‌های رویکرد چین در قبال ایران از نظر واشینگتن این است که حمایت پکن به حوزه نظامی نیز کشیده شده است.

مایک کوپکن، نایب‌رئیس کمیسیون بررسی اقتصادی و امنیتی آمریکا و چین، در بیانیه‌ای در ماه ژوئیه گفت: «چین نقشی حیاتی اما اغلب نادیده‌گرفته‌شده در حفظ و پشتیبانی از صنایع دفاعی ایران دارد.»

این نقش شامل تأمین قطعات مورد استفاده در پهپادهای شاهد و موشک‌های بالستیک ایران و همچنین پرکرات سدیم است؛ ماده‌ای که برای تولید سوخت موشک استفاده می‌شود. تهران همچنین برای هدایت عملیات نظامی از سامانه ناوبری ماهواره‌ای «بیدو» چین استفاده می‌کند.

پکن هرگونه حمایت نظامی از ایران یا ارائه اطلاعات به تهران را رد می‌کند.

جان ون اودنارن، پژوهشگر شرکت مشاوره فناوری «بلوپث لبز» در واشینگتن، به رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی می‌گوید رویکرد چین در تأمین تجهیزات دوجانبه – دارای کاربردهای تجاری و نظامی – برای ایران و همچنین دسترسی تهران به فناوری ناوبری ماهواره‌ای چین، تحت تأثیر یک موازنه دشوار قرار دارد.

به گفته او، از یک سو پکن می‌خواهد از توانایی‌های ایران در برخی حوزه‌های کلیدی حمایت کند و از سوی دیگر می‌کوشد پیامدهای منفی احتمالی این حمایت برای خود را به حداقل برساند.

اودنارن همچنین می‌گوید که چین مراقب است با خطر تحریم‌های عمده بیشتر آمریکا علیه نهادهای چینی یا وخامت روابط با واشینگتن و متحدانش روبه‌رو نشود.

ادامه بن‌بست

دونالد ترامپ در هفته‌های اخیر اهمیت روابط نزدیک پکن و تهران را کم‌رنگ جلوه داده است. او ۱۳ شهریورماه در کاخ سفید به خبرنگاران گفت چینی‌ها در جنگ ایران «واقعاً دخالتی ندارند».

ترامپ پیشتر نیز گفته بود شی جین‌پینگ به او قول داده است که چین تجهیزات نظامی در اختیار ایران قرار ندهد.

کاریس ویت، کارشناس مسائل چین و مدیر اجرایی اندیشکده «سیگنال گروپ»، به رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی می‌گوید: «شاید ترامپ و شی در دیدارشان گفت‌وگویی غیرعلنی درباره ارزش تحریم‌ها داشته باشند.»

نیک اسنایدر، پژوهشگر ارشد غیرمقیم مؤسسه هادسون و مقام پیشین وزارت خارجه آمریکا، ۲۶ شهریورماه در نشستی در این مؤسسه در واشینگتن گفت چینی‌ها در خاورمیانه می‌خواهند «هم خدا را داشته باشند و هم خرما را»؛ ایران را به‌عنوان یک «کشور وابسته» حفظ کنند و در عین حال روابط خوبی با کشورهای خلیج فارس داشته باشند.

به‌گفته او، هرچه جنگ طولانی‌تر شود، ادامه این راهبرد دشوارتر خواهد شد.

کاریس ویت می‌گوید از نگاه پکن، «پایان دادن به جنگ آن‌قدر ارزش ندارد که چین برای آن از موضع آمریکا حمایت کند».

او می‌افزاید: «هدف بزرگ‌تر چین فاصله گرفتن از آمریکا و بی‌اعتبار کردن ایالات متحده است.»

بیشتر در این باره:

کارزار تحریمی آمریکا علیه ایران در بوته آزمون؛ اگر چین همکاری نکند؟

این مطلب بخشی از:

گزارش و تحلیل

فراتر از خبر

ایران و آمریکا

بایگانی